

УДК 371.134:78(07)

*Радзівіл Тетяна Анатоліївна
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
Умань, Україна*

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ ВИЩОЇ МИСТЕЦЬКО- ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

***Анотація.** У статті досліджено проблему підготовки фахівців вищої школи. Автор висвітлює особливості підготовки інструменталістів в умовах вищої мистецько-педагогічної освіти, окреслює знання та вміння, необхідні майбутнім викладачам фахових дисциплін вищого навчального закладу.*

***Ключові слова:** принципи функціонування вищої освіти, основні завдання вищих навчальних закладів, інструменталіст-виконавець, викладач-інструменталіст, знання, вміння, викладач фахових дисциплін вищого навчального закладу.*

*Радзівіл Татяна Анатольевна
Уманский государственный педагогический
университет имени Павла Тычины
Умань, Украина*

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ СПЕЦИАЛЬНЫХ ДИСЦИПЛИН В УСЛОВИЯХ ВЫСШЕГО ХУДОЖЕСТВЕННО-ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

***Аннотация.** В статье исследована проблема подготовки специалистов высшей школы. Автор раскрывает особенности подготовки инструменталистов в условиях высшего художественно-педагогического образования, определяет знания и умения, необходимые будущим преподавателям специальных дисциплин высшего учебного заведения.*

***Ключевые слова:** принципы функционирования высшего образования, основные задачи высших учебных заведений, инструменталист-исполнитель, преподаватель-инструменталист, знания, умения, преподаватель специальных дисциплин высшего учебного заведения.*

Radzivil Tetiana A.
Uman State Pavlo Tychyna
Pedagogical University
Uman, Ukraine

*PROFESSIONAL COMPETENCE OF THE TEACHER OF SPECIAL DISCIPLINES IN
HIGHER ART-PEDAGOGICAL EDUCATION*

Abstract. *In the article we studies the problem of training of specialists of higher education. The author determines the features of preparation of instrumentalists in a higher artistic and pedagogical education, defines the knowledge and skills necessary for future teachers of special subjects in higher education.*

Keywords: *principles of operation of higher education, the main task of higher education institutions, instrumentalist, performer, teacher-instrumentalist, knowledge, skills, teacher of special disciplines in higher education.*

Загальна освіченість нації є важливою рушійною силою швидкого та успішного розвитку суспільства, конкурентоспроможність економіки якого залежить від найбільш визначних досягнень у сфері вищої освіти. Тому значимість і актуальність дослідження й осмислення педагогічних процесів у вищій школі важко переоцінити.

У сучасних умовах розвитку українського суспільства державна політика щодо функціонування вищої освіти ґрунтується на багатьох принципах, зазначених у статті 3 Закону України «Про вищу освіту» (2014), серед яких: підготовка конкурентоспроможного людського капіталу для безперервного розвитку суспільства; створення умов для освіти упродовж життя; доступність вищої освіти; міжнародна інтеграція та інтеграція системи вищої освіти України у Європейський простір вищої освіти за умови збереження і розвитку досягнень та прогресивних традицій національної вищої школи; наступність процесу здобуття вищої освіти [1, с. 1]. Це покладає велику відповідальність на професорсько-викладацький склад усіх діючих університетів України незалежно від галузі знань та спеціальності, за якими вони готують професіоналів. Тож підготовка інструменталістів галузі знань 02 Культура і

мистецтво за спеціальністю 025 Музичне мистецтво у педагогічних вузах не є винятком і потребує наукових досліджень у сфері вказаної спеціальності.

У дослідженнях сучасних науковців значна увага надається проблемам вищої школи. Так, загальні основи педагогіки вищої школи досліджували М. Дмитрієва, З. Курлянд, О. Цокур; дидактиці вищої школи присвячено праці Т. Осипової, М. Ломонової, З. Курлянд; інновації в системі вищої освіти були предметом дослідження І. Богданової, специфіку професійно-педагогічної діяльності викладача вищої школи досліджували А. Ліненко, О. Цокур та інші.

У статті 26 Закону України «Про вищу освіту» (2014) обґрунтовано основні завдання вищих навчальних закладів, які полягають у провадженні освітньої діяльності на високому рівні; провадженні наукової діяльності шляхом проведення наукових досліджень і забезпеченні творчої діяльності учасників освітнього процесу, здійсненні підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації і використанні отриманих результатів в освітньому процесі; формуванні людського капіталу; забезпеченні органічного поєднання в освітньому процесі освітньої, наукової та інноваційної діяльності; створенні необхідних умов для реалізації учасниками освітнього процесу їхніх здібностей і талантів; сприянні збереженню та примноженню моральних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства [1, с. 2].

Обов'язки викладачів ВНЗ (незалежно від їх предметної спеціалізації) прописані у статті 58 Закону України «Про вищу освіту» (2014) і передбачають: забезпечення викладання на високому науково-теоретичному і методичному рівні усіх навчальних дисциплін, провадження наукової діяльності; підвищення професійного рівня, педагогічної майстерності, наукової кваліфікації; дотримання норм педагогічної етики, моралі, повагу гідності студентів, прищеплення їм любові до України, виховання їх у дусі українського патріотизму і поваги до Конституції України та державних символів України; розвиток у студентства самостійності, ініціативи, творчих здібностей; дотримання статуту ВНЗ, законів, інших нормативно-правових актів [1, с. 4].

Вищевказані завдання вищих навчальних закладів та обов'язки викладачів вищої школи зумовлюють наявність у останніх необхідних компетенцій, які уможливають здійснення підготовки майбутніх викладачів вищих навчальних закладів на високому професійному рівні. Підготовка інструменталістів в умовах вищої мистецько-педагогічної освіти має свої особливості. Перш ніж стати викладачем, студент-інструменталіст факультету мистецтв педагогічного університету під час навчання опановує роботу інструменталіста-виконавця, яка потребує постійного удосконалення виконавської майстерності та поступового заглиблення в сутність художніх образів музичного твору. Досягнення успіхів у вказаній роботі може забезпечити лише постійний музичний, інтелектуальний, артистичний особистісний розвиток студента-інструменталіста, а також плекання у нього етичної гідності, прав, обов'язків і відповідальності митця. Крім того, у педагогічному виші студенти-інструменталісти плідно займаються науково-дослідною роботою, яка є надважливою складовою освітньо-професійної програми підготовки магістрів і дозволяє отримати кваліфікацію викладача ВНЗ. Важливо також зазначити, що майбутньому викладачу-інструменталісту всі свої знання, вміння, навички і досвід (які не висвітлені у науково-методичних виданнях і є особистими досягненнями) доведеться передавати майбутнім студентам-інструменталістам у процесі професійної діяльності. Тож підготовка інструменталістів в умовах вищої мистецько-педагогічної освіти – це складний багатокомпонентний трудомісткий процес.

Професія викладача-інструменталіста передбачає наявність певних знань, умінь і навичок. Майбутній викладач фахових дисциплін вищого мистецько-педагогічного навчального закладу повинен знати:

1) основи педагогіки, психології та наукового педагогічного дослідження. Педагогіка досліджує педагогічну діяльність, спрямовану на розкриття закономірностей і пошук раціональних шляхів навчання, а також формування спеціаліста вищої кваліфікації. Вона пов'язана з педагогічною психологією, частинними методиками, логікою та іншими науками. Основою професійної

діяльності викладача-інструменталіста вищого навчального закладу слугують науково-педагогічні досягнення провідних фахівців галузей мистецтва, педагогіки і психології та результати власних дослідно-експериментальних пошуків;

2) цілі, завдання, зміст, форми, методи і засоби у галузі музичної освіти, які є основою освітньо-професійної програми підготовки майбутніх викладачів фахових дисциплін у ВНЗ, що ґрунтуються на сучасних державних нормативних документах МОН України. Оскільки сучасне українське суспільство швидко розвивається, то постійно підвищуються і вимоги, яких необхідно дотримуватися у процесі підготовки майбутніх фахівців;

3) методику викладання «Фаху», яка уможлиблює якісну підготовку молоді в якості інструменталістів-виконавців, підвищує готовність майбутнього викладача-інструменталіста до професійної діяльності, забезпечує постійне професійне самовдосконалення;

4) теоретичні основи музичного мистецтва, структуру та принципи формоутворення музичної мови, які сприяють здійсненню цілісного всебічного аналізу музичного твору, що формує один із аспектів виконавської майстерності інструменталістів;

5) теорію та практику виконавської майстерності, що допомагають тривалий час тримати високий рівень власної виконавської майстерності та сприяють якісній підготовці майбутніх інструменталістів-виконавців;

6) педагогічний репертуар, передбачений навчальними програмами з фаху, який уможлиблює створення якісної індивідуальної програми розвитку особистості кожного інструменталіста-виконавця;

7) основні принципи планування навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі, ведення необхідної навчальної документації, форми контролю, які належним чином забезпечують організацію навчально-виховного процесу та дозволяють тримати у повному порядку необхідну навчальну документацію;

8) норми професійної етики та етикету службових відносин. Сучасний викладач повинен володіти навичками культури спілкування, міжособистісної взаємодії; дотримуватися норм і правил етикету; бути готовим до роботи в умовах професійного стресу і конфліктних ситуацій; володіти низкою професійно важливих особистісних якостей;

9) основні стильові напрями, процеси розвитку української та світової культури минулого й сучасності, які формують загальний і музичний кругозір, жанрово-стильове мислення у процесі вивчення музичних творів, виконавську майстерність інструменталіста;

10) сучасні досягнення музичної педагогіки, музичної психології та інструментального виконавства в Україні й країнах зарубіжжя, що уможливають удосконалення форм, методів і засобів навчання, покращення якості підготовки фахівців-інструменталістів;

11) сучасні державні нормативні документи МОН України, постанови з питань розвитку суспільства, культури й мистецтва, що сприяють урахуванню сучасних потреб суспільства та української освіти у професійній діяльності;

12) основи трудового законодавства, методичні, нормативні та інші керівні матеріали з питань організації праці.

Майбутній викладач фахових дисциплін вищого мистецько-педагогічного навчального закладу повинен уміти:

1) створювати індивідуальні програми розвитку особистості кожного інструменталіста, враховуючи рівень його музичних здібностей, можливостей, прагнень, працелюбства та художніх вподобань;

2) удосконалювати виконавську майстерність інструменталіста у технічному та інтелектуально-художньому відношенні;

3) застосовувати знання з музично-теоретичних та навички з музично-практичних дисциплін професійної підготовки на заняттях з фаху;

4) планувати та реалізовувати творчий процес роботи з музичним твором;

5) накопичувати та «тримати у формі» виконавський репертуар;

б) використовувати придбані знання та навички у професійній діяльності;

7) організовувати навчально-виховний процес інструменталістів у ВНЗ;

8) установлювати критерії оцінювання якості навчальної діяльності інструменталістів у ВНЗ;

9) визначати оптимальні форми та методи здійснення контролю якості знань, умінь та навичок інструменталістів у ВНЗ;

10) розуміти, узагальнювати та враховувати у професійній діяльності прогресивні мистецькі та педагогічні тенденції;

11) опрацьовувати нову науково-методичну та навчальну фахову літературу;

12) формувати в українському суспільстві національну свідомість, гуманістичну мораль, художньо-мистецькі цінності.

Отже, майбутній викладач фахових дисциплін вищого мистецько-педагогічного навчального закладу упродовж навчання має оволодіти широким спектром знань і вмінь, які сформують фундамент його професійної компетентності і в майбутньому сприятимуть якісній плідній високопрофесійній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про вищу освіту : закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page6> (дата звернення: 15.03.2016).

2. Дмитриева М. С. Управление учебным процессом в высшей школе / М. С. Дмитриева. – Новосибирск : НЭТИ, 1971. – 180 с.

3. Курлянд З. Н. Професійна усталеність вчителя – основа його педагогічної майстерності : учбовий посібник / З. Н. Курлянд. – Одеса : ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 1995. – 160 с.

4. Цокур О.С. Педагогическое общение как объект психологического анализа / О.С. Цокур // Психология и средства обновления психолого-педагогического

образования будущих учителей / под ред. Е.Н. Богданова. – Калуга : КГПИ, 1991. – С. 123–131.

5. Осипова Т. Ю., Бартенева І. О., Біла О. О. та ін. Виховна робота зі студентською молоддю : Навч. посіб. / За заг. ред. Т. Ю. Осипової. – Одеса : Фенікс, 2006. – 288 с.

6. Ломонова М. Ф. Проблема комплексного исследования факторов, влияющих на процесс формирования творческого отношения студентов к учению / М. Ф. Ломонова // Наука і сучасність : Зб. наук. пр. Ч.2. – К. : НПУ, 1998. – С. 90-95.

7. Богданова І. М. Педагогічна інноватика : навч. посібник / І. М. Богданова. – Одеса : ТЕС, 2000. – 148 с.

8. Ліненко А. Ф. Педагогічна діяльність і готовність до неї : монографія / А. Ф. Ліненко. — О. : ОКФА, 1995. — 80 с.